

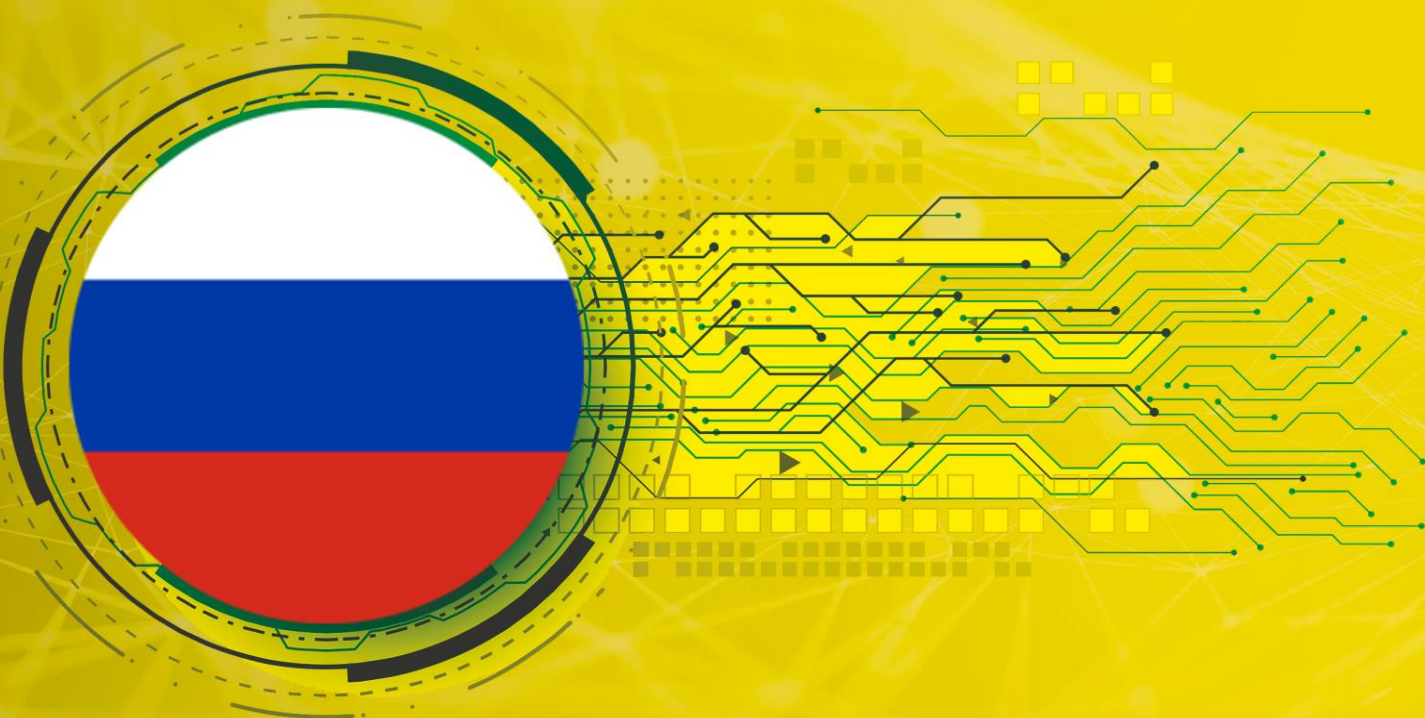
جمهوری اسلامی ایران
شورای عالی فضای مجازی
مرکز ملی فضای مجازی

فضای
مجازی

گزارش سریع ۱۱

حکمرانی فضای مجازی در کشورهای جهان

روسیه

حکمرانی فضای مجازی در کشور روسیه

گزارش سریع (۱۱)

بهمن ماه ۱۳۹۸

تهیه شده در: پژوهشگاه فضای مجازی - گروه علوم و فناوری های نوین
تهیه کننده: محمد مهدی رضاپور

نشانی: تهران، میدان آرژانتین، خیابان بیهقی، نش خیابان ۱۶ غربی، پلاک ۲۰، کدپستی ۱۵۱۵۶۷۴۳۱۱

<http://csri.majazi.ir>

شماره تماس: ۸۶۱۲۱۰۶۱

حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به مرکز ملی فضای مجازی است و استفاده از مطالب آن صرفاً با ذکر مأخذ بلامانع است.

گزارش سریع که با عنوان Rapid Report شناخته می شود، نوعی گزارش کوتاه است که صرفاً برای اطلاع کلی از موضوع یا پدیده ای خاص در بازه زمانی محدود تهیه می شود. هدف عمده چنین گزارش هایی، ایجاد تصویری اجمالی برای آشنایی ابتدایی سیاست گذاران و برنامه ریزان در موضوعات مورد علاقه آنان است.

چکیده

در سال ۲۰۰۴، تنها ۸ درصد از جمعیت کشور روسیه به اینترنت دسترسی داشته‌اند. این آمار در سال ۲۰۱۵، به حدود ۷۰ درصد رسیده است. اکنون روسیه با ۱۰۹ میلیون نفر کاربر اینترنتی، بیشترین جمعیت کاربران اینترنتی را در بین کشورهای اروپایی دارد. ۷۵ درصد از این کاربران در مناطق شهری زندگی می‌کنند و بیشتر به تجارت الکترونیکی تمایل دارند. نرخ نفوذ اینترنت در این کشور، ۷۶ درصد است. در زمینه استفاده از شبکه‌های اجتماعی، آمار نشان می‌دهد نرخ نفوذ شبکه‌های اجتماعی در بین کاربران روسی ۴۹ درصد است و در حال حاضر، ۷۰ میلیون کاربر روسی فعال در شبکه‌های اجتماعی وجود دارد. آمار و ارقام ذکر شده که تنها بخشی از واقعیت نفوذ فضای مجازی در کشور روسیه را پوشش می‌دهد، اقدامات متعدد نهادهای حاکمیتی روسیه برای مواجهه با این نفوذ را در پی داشته است که در این گزارش تلاش می‌شود بخشی از ساختارهای شکل گرفته و اقدامات صورت گرفته در سطح کلان حاکمیت این کشور روایت شود.

واژگان کلیدی

روسیه ، حکمرانی فضای مجازی ، اینترنت ملی ، Roskomnadzor ، جامعه اینترنت ایمن ، گارد سایبری ، ساختار حکمرانی فضای مجازی روسیه

فهرست مطالب

- ۱- مقدمه..... ۱
- ۲- تاریخچه ۲
- ۳- ساختار حکمرانی ۳
- ۴- نهادهای اصلی مسؤل در حوزه فضای مجازی روسیه ۵
- ۴-۱- وزارت توسعه دیجیتال، ارتباطات و رسانه‌های جمعی..... ۵
- ۴-۱-۱- اهداف تعیین شده وزارت توسعه دیجیتال، ارتباطات و رسانه‌های جمعی. ۵
- ۴-۲- نهاد فدرال نظارت بر ارتباطات، فناوری اطلاعات و رسانه‌های ارتباط جمعی
- ۷..... (Roskomnadzor)
- ۴-۳- جامعهی اینترنت ایمن ۱۰
- ۴-۴- گارد سایبری..... ۱۲
- ۵- مقررات اطلاعات شخصی در روسیه (مواجهه با فعالیت فیس بوک، تویتر و لینک دین)..... ۱۴
- ۵-۱- فیس بوک و تویتر ۱۴
- ۵-۲- قوانین جدید برای حسابرسی از اپراتورهای اطلاعات شخصی ۱۷
- ۵-۳- زمینه‌های جدید برای حسابرسی‌های غیرمنظم (خارج از برنامه)..... ۱۷
- ۵-۳-۱- حسابرسی‌های منظم و مضاعف برای اپراتورهای خاص ۱۷
- ۵-۳-۲- زمان کمتر برای حسابرسی‌های غیرمنظم..... ۱۸

- ۵-۳-۳- دوره‌های بازسازی ۱۸
- ۶- از جمله اقدامات کلان روسیه در حوزه فضای مجازی در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ ۱۸
- ۶-۱- توافق روسیه و جمهوری خلق چین برای تنظیم مقررات مشترک اینترنت... ۱۸
- ۶-۲- درخواست Roskomnadzor (سازمان اعمال کننده سانسور در روسیه) از سرویس‌دهندگان VPN برای مسدود نمودن وبسایت‌های ممنوعه ۱۹
- ۶-۳- حذف وبسایت‌های ممنوعه روسیه از نتایج جستجو توسط گوگل ۲۰
- ۶-۴- نهاد Roskomnadzor فناوری‌های جدید را برای مسدود کردن منابع غیرمجاز به کار خواهد گرفت ۲۰
- ۶-۵- قانون مسدودسازی منابع مخرب ۲۱
- ۷- سیاست‌های حاکمیتی فضای مجازی در روسیه ۲۴
- ۸- جمع‌بندی ۲۴
- ۹- منابع ۲۶

۱- مقدمه

در سال ۲۰۰۴، تنها ۸ درصد از جمعیت کشور روسیه به اینترنت دسترسی داشته‌اند. این آمار در سال ۲۰۰۸ به ۳۰ درصد، در سال ۲۰۱۲ به ۵۳ درصد و در سال ۲۰۱۵، به حدود ۷۰ درصد رسیده است. از آن پس، رسانه‌های اینترنتی با کیفیتی بالا در دسترس بودند و تمامی روزنامه‌ها به صورت آنلاین در اختیار کاربران قرار گرفته‌اند. هم‌چنین آژانس‌های مطبوعاتی روسیه نیز از طریق وب، محتوای خود را ارائه می‌کردند [۱].

اکنون روسیه با ۱۰۹ میلیون نفر کاربر اینترنتی، بیشترین جمعیت کاربران اینترنتی را در بین کشورهای اروپایی دارد. ۷۵ درصد از این کاربران در مناطق شهری زندگی می‌کنند و بیشتر به تجارت الکترونیکی تمایل دارند. نرخ نفوذ اینترنت در این کشور، ۷۶ درصد است [۲].

براساس آمارها، ۶۸ درصد از کاربران روسی از لپ‌تاپ و کامپیوتر برای دسترسی به اینترنت استفاده می‌کنند. این درحالی است که میزان استفاده از تلفن‌های همراه هوشمند برای دسترسی به اینترنت ۶۱ درصد و میزان کاربرد تبلت‌ها ۲۸ درصد است. ۸۵ درصد از کاربران اینترنتی به‌طور روزانه با وبسایت‌ها و سامانه‌های اینترنتی سروکار دارند. به‌طور متوسط، کاربران روسی از طریق دستگاه‌های مختلف، روزانه ۶ ساعت و ۲۹ دقیقه آنلاین هستند و از اینترنت استفاده می‌کنند [۲].

براساس آمار، از هر ۱۰ وبسایت پربازدید، ۶ وبسایت به شرکت‌های روسی تعلق دارند. آمار نشان می‌دهد، بیشتر کاربران روسی به دنبال محتوای ویدئویی از طریق وبسایت‌های دسته‌بندی‌شده در رده فیلم و تلویزیون هستند. هم‌چنین ۲۱ درصد از کاربران به صورت صوتی جستجوهای خود را انجام می‌دهند. در سال‌های قبل، امکان انجام جستجوی صوتی غیرقابل تصور بود، اما امروزه در سراسر جهان از هر ۱۰ کاربر اینترنت، ۴ نفر حداقل یک‌بار در ماه جستجوی صوتی انجام می‌دهند [۲].

هم‌چنین در زمینه استفاده از شبکه‌های اجتماعی، آمار نشان می‌دهد نرخ نفوذ شبکه‌های اجتماعی در بین کاربران روسی ۴۹ درصد است و در حال حاضر، ۷۰ میلیون کاربر روسی فعال در شبکه‌های اجتماعی وجود دارد. میزان استفاده روزانه شبکه‌های اجتماعی از طریق دستگاه‌های مختلف به‌طور میانگین ۲ ساعت و ۱۶ دقیقه است [۳].

۲- تاریخچه

وزارت توسعه دیجیتال، ارتباطات و رسانه‌های جمعی روسیه (*Minkomsvyaz*) یک دستگاه اجرایی فدرال است که به عنوان جایگزینی برای وزارت ارتباطات جمعی در سال ۲۰۱۸ تأسیس شد [۴]. این نهاد دولتی، مسئول تهیه و اجرای قوانین و سیاست‌های دولت در حوزه‌های زیر است [۵]:

- حوزه فناوری اطلاعات، شامل سیاست‌گذاری در زمینه کاربرد فناوری اطلاعات در ایجاد و ارائه منابع اطلاعاتی دولتی و تضمین دسترسی به آن‌ها

- حوزه ارتباطات راه دور و خدمات پستی، شامل سیاست‌گذاری در امور استفاده و تبدیل طیف فرکانس رادیویی

- حوزه ارتباطات جمعی و رسانه‌های جمعی از جمله رسانه‌های الکترونیکی، شامل سیاست‌گذاری در توسعه اینترنت، تلویزیون دیجیتال، پخش رادیویی و فناوری‌های جدید مرتبط

- حوزه رسانه‌های چاپی

- حوزه چاپ و نشر کتاب

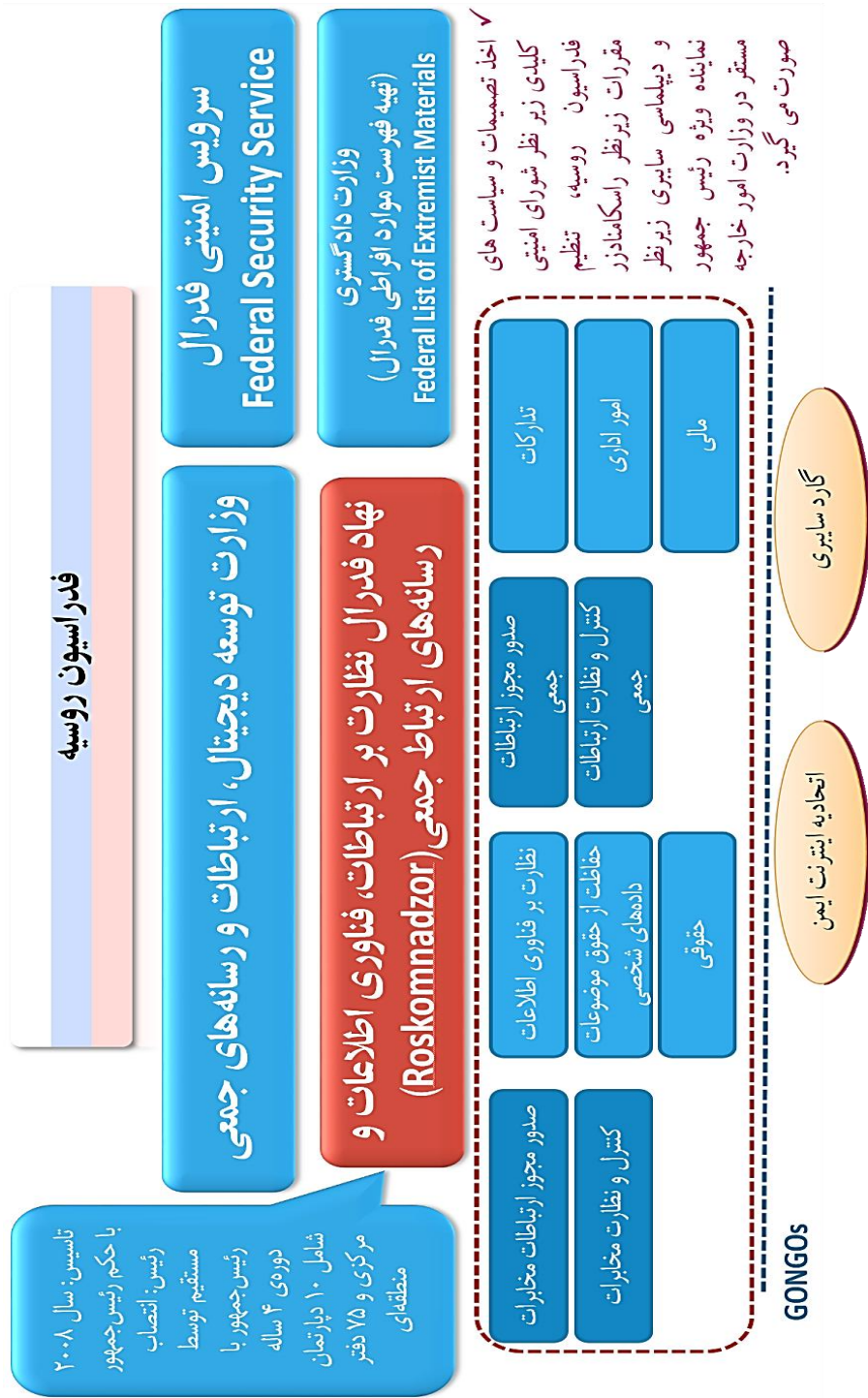
- حوزه پردازش اطلاعات شخصی

هم‌چنین این وزارت‌خانه، وظیفه مدیریت اداره خدمات پستی فدراسیون و مدیریت روابط بین‌المللی در حوزه ارتباطات را نیز برعهده دارد [۵]. *Rospechat Roskomnadzor* و *Rossvyaz* اداره‌های زیرمجموعه این نهاد هستند [۴].

مهم‌ترین نهاد اجرایی در مدیریت فضای مجازی کشور روسیه، *Roskomnadzor* است. این اداره، در سال ۲۰۰۸ تأسیس شده است و از جمله مسئولیت‌های آن نظارت بر اعمال سانسور، نظارت بر رسانه‌ها شامل رسانه‌های الکترونیکی، مخابرات، ارتباطات جمعی و فناوری اطلاعات می‌باشد. *Roskomnadzor* نهاد اجرایی مجاز فدرال برای محافظت از اطلاعات شخصی افراد و هم‌چنین سازماندهی خدمات فرکانس رادیویی است [۶].

۳- ساختار حکمرانی

شکل (۱-۲) ساختار حکمرانی فضای مجازی در کشور روسیه را نشان می‌دهد. همان‌طور که در این شکل مشاهده می‌شود، هسته‌ی اصلی مدیریت فضای مجازی کشور به عهده‌ی وزارت توسعه دیجیتال، ارتباطات و رسانه‌های جمعی بوده که از نهاد فدرال نظارت بر ارتباطات، فناوری اطلاعات و رسانه‌های ارتباط جمعی (Roskomnadzor) به‌عنوان بازوی اجرایی خود استفاده می‌نماید. این وزارت، یک هیئت اجرایی فدرال است که بر رسانه‌ها، از جمله رسانه‌های الکترونیکی و ارتباطات جمعی، فناوری اطلاعات و ارتباطات مخابراتی نظارت دارد. همچنین نظارت بر انطباق با قانون حفاظت از اطلاعات شخصی و سازمان‌دهی خدمات فرکانس رادیویی از دیگر وظایف اوست. فعالیت‌های Roskomnadzor زیر نظر وزارت ارتباطات و رسانه‌های جمعی فدراسیون روسیه برای دستیابی به اهدافی چون اطمینان از برآورده شدن تقاضای جامعه در دسترسی به خدمات ارتباطات باکیفیت بالا و همچنین فناوری اطلاعات و ارتباطات، ترویج ارتباطات جمعی و آزادی رسانه‌های جمعی و اطمینان از حمایت از حقوق شهروندان برای حفظ حریم خصوصی و حفظ محرمانگی اطلاعات شخصی و خانوادگی صورت می‌گیرد. وزارت توسعه دیجیتال، ارتباطات و رسانه‌های جمعی، به‌طور کلی وظیفه‌ی تهیه و اجرای سیاست‌های دولت و مقررات قانونی را در زمینه‌هایی چون خدمات پستی، رسانه‌های جمعی، پردازش اطلاعات شخصی، مدیریت اطلاعات دولتی و فناوری اطلاعات بر عهده دارد.

شکل ۳-۱: ساختار حکمرانی در کشور روسیه

۴- نهادهای اصلی مسئول در حوزه فضای مجازی روسیه

۴-۱- وزارت توسعه دیجیتال، ارتباطات و رسانه‌های جمعی

وزارت توسعه دیجیتال، ارتباطات و رسانه‌های جمعی فدراسیون روسیه یک آژانس دولتی روسیه است که مسئولیت ارتباطات مخابراتی، رسانه‌های جمعی، فناوری اطلاعات و خدمات پستی را بر عهده دارد. این وزارتخانه، مسئول توسعه و اجرای سیاست‌های ملی و مقررات قانونی در زمینه‌های زیر است [7]:

- ارتباطات مخابراتی از جمله: تخصیص و تبدیل طیف فرکانس رادیویی و ارتباطات پستی
- رسانه‌های جمعی از جمله: رسانه‌های الکترونیکی، توسعه اینترنت، پخش تلویزیونی و رادیویی و دیگر فناوری‌های مرتبط
- انتشار، چاپ و توزیع رسانه‌های چاپی
- فناوری اطلاعات از جمله: ایجاد منابع اطلاعاتی دولت و ارتقای دسترسی به این منابع
- پردازش اطلاعات شخصی و راهبری اینترنت

۴-۱-۱- فعالیت‌ها و اهداف تعیین شده وزارت توسعه دیجیتال، ارتباطات و رسانه‌های

جمعی

اهداف تعیین شده وزارت توسعه دیجیتال، ارتباطات و رسانه‌های جمعی فدراسیون روسیه برای دوره‌های ۲۰۱۲-۲۰۱۸، در پنج گرایش اصلی پیاده‌سازی می‌شوند: مخابرات، خدمات پستی، رسانه‌های جمعی، فناوری اطلاعات و ارائه خدمات عمومی در قالب سامانه الکترونیک. به استناد مصاحبه‌ها و نظرسنجی‌های عمومی صورت گرفته، این وزارتخانه، موارد زیر را در برنامه‌های خود به نتیجه رسانده است:

- ارتباطات مخابراتی
 - نفوذ بیش از ۹۰ درصدی در خدمات پهنای باند جهت فراهم‌سازی امکان دسترسی سریع به اینترنت برای مردم در ۲۵۰ شهر و روستا.
- دسترسی سالیانه بیش از ۲۰ میلیون نفر به اینترنت نسل ۴

- اینترنت امن برای کودکان.
- خدمات پستی:
 - زمان تحویل پستی در یک منطقه اجتماعی در کمتر از ۲۴ ساعت.
 - زمان تحویل پستی بین‌شهری در کمتر از ۳ روز و بین جوامع در کمتر از یک هفته.
 - دسترسی به خدمات عمومی و خدمات اولیه مالی در تمامی ۴۲۰۰۰ دفتر پستی سراسر روسیه.
- رسانه‌های جمعی:
 - دسترسی به ۲۰ شبکه‌ی پخش تلویزیونی برای همه‌ی شهروندان روسی.
 - دسترسی آسان به محتوای دیجیتالی مجاز.
 - راه‌اندازی بایگانی ملی دیجیتال صوتی و تصویری و دسترسی عام به آن.
- فناوری اطلاعات:
 - سرمایه‌گذاری‌های ریسک‌پذیر در بخش فناوری اطلاعات با ارزش بیش از ۱,۲ میلیارد دلار.
 - وجود دو برابری متخصصین واجد شرایط در بخش فناوری اطلاعات.
 - رشد متوسط سه برابری بخش فناوری اطلاعات در قیاس با رشد تولید ناخالص داخلی روسیه.
- ارائه‌ی الکترونیک خدمات عمومی:
 - برخورداری هر شهروند روسی از یک گذرنامه نسل جدید با قابلیت شناسایی الکترونیکی.
 - برخورداری ۷۰ درصد جمعیت فدراسیون روسیه به‌صورت الکترونیکی از خدمات عمومی
 - دسترسی به تمام خدمات عمومی به‌صورت الکترونیکی.

۲-۴- نهاد فدرال نظارت بر ارتباطات، فناوری اطلاعات و رسانه های ارتباط جمعی (Roskomnadzor)

نهاد فدرال نظارت بر ارتباطات، فناوری اطلاعات و رسانه های ارتباط جمعی با نام مخفف Roskomnadzor، مسئول تنفيذ قوانین مرتبط با محدودیت های محتوای اینترنت در روسیه است [8]. در ساختار حکومتی روسیه، Roskomnadzor ذیل وزارت توسعه ی دیجیتال، ارتباطات و رسانه های جمعی قرار می گیرد، هرچند رئیس آن نه از سوی وزیر بلکه مستقیماً توسط رئیس جمهور فدراسیون روسیه منصوب می شود. رئیس این نهاد در حال حاضر، الکساندر الکساندروویچ ژاروف می باشد که بیش از چهار سال پیش با حکم رئیس جمهور، عهده دار مسئولیت گردیده است. عنوان رساله دکتری وی، «ترویج سبک زندگی سالم» بوده است (Roskomnedzor 2014). پایداری نسبی دوره ریاست Roskomnadzor و ارتباط تخصص علمی وی با حوزه مسئولیتش در حال حاضر، قابل توجه است. نهاد Roskomnadzor، متعاقب حکم رئیس جمهور فدراسیون روسیه در سال ۲۰۰۸ تأسیس شده است. این نهاد، یک بخش مسئول اجرایی در سطح فدرال است که مسائل مربوط به صدور مجوز و گواهی ها، کنترل و نظارت بر ارتباطات و مخابرات، فناوری اطلاعات و ارتباطات جمعی را بر عهده دارد. همچنین Roskomnadzor مرجعی ذی صلاح برای حمایت از حقوق حفظ اطلاعات شخصی شهروندان است. این نهاد فدرال در مجموع، متشکل از ده دپارتمان مرکزی برای اداره ی امور اصلی و ۷۵ دفتر منطقه ای می باشد.

مسئولیت های اصلی نهاد Roskomnadzor بدین قرار است (۲۰۱۴):

۱- کنترل و نظارت ایالتی بر:

- رعایت قوانین فدرال در حوزه رسانه های ارتباطات جمعی و پخش تلویزیون و رادیو.
- رعایت الزامات در حوزه ارتباطات، مخابرات و شبکه ارتباطی پستی.
- رعایت الزامات تبادل ترافیک و روتینگ توسط ارائه کنندگان سرویس های ارتباطی.
- رعایت فرایند تعیین شده برای ثبت، نگهداری و گزارش دهی تراکنش های مالی توسط مؤسسات پستی فدرال و تطابق آن ها با قوانین روسیه.
- تطابق فعالیت کاربران رادیویی با فرایندهای تعیین شده، نیازمندی ها و شرایط مرتبط

- با استفاده از تجهیزات الکترونیکی رادیویی و فرکانس بالا مشتمل بر نظارت بر گزارش‌های حاصله از مانیتورینگ رادیویی توسط سرویس‌های فرکانس رادیویی.
- رعایت قوانین اتصال شبکه‌های ارتباطی و مخابراتی به شبکه ارتباطی عمومی.
 - رعایت الزامات در صدور گواهینامه اجباری برای سیستم‌های اطلاعاتی طراحی شده به منظور پردازش پایگاه‌های داده ایالتی کودکان بد سرپرست.
 - رعایت الزامات قانونی فدرال روسیه در پردازش اطلاعات شخصی شهروندان.
 - محافظت از کودکان در مقابل اطلاعات مضر برای سلامت و رشد ایشان، در تطابق با قانون فدرال روسیه در این خصوص و رعایت الزامات قانونی مربوطه در حوزه تولید و انتشار رسانه‌های جمعی، کانال‌های تلویزیونی، ایستگاه‌های رادیویی، پخش برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی، علاوه بر انتشار اطلاعات از طریق شبکه‌های ارتباطی و مخابراتی.
 - فرکانس رادیویی و تخصیص کانال‌های رادیویی بر اساس قوانین کمیسیون ایالتی فرکانس‌های رادیویی.
 - ثبت فرکانس‌های رادیویی و تخصیص کانال‌های رادیویی.
 - پخش رادیو و تلویزیون.
 - ارائه سرویس‌های ارتباطی و مخابراتی.
 - رعایت قوانین فدرال روسیه در تولید کپی از محصولات سمعی و بصری، نرم‌افزارهای کامپیوتری، پایگاه‌های داده و صوت و تصویر ذخیره‌شده بر هر رسانه‌ای تخصیص و ثبت نشانه تماس برای شناسایی تجهیزات الکترونیکی رادیوهای غیرنظامی.
 - صدور مجوز رسمی برای متخصصان و سازمان‌های تخصصی برای ارزیابی محتوا به منظور اطمینان از تأمین امنیت اطلاعات کودک.
 - تهیه، تولید و نگهداری سیستم‌های اطلاعاتی خودکار یکسان، ثبت یکسان نام دامنه‌ها و آدرس‌های شبکه‌ای که امکان شناسایی وبسایت‌های شامل اطلاعات ممنوع‌الانتشار در فدراسیون روسیه را می‌دهند.

- ۲- ثبت آمار اپراتورهای فعلی دارای موقعیت قابل توجه در شبکه ارتباطات عمومی
- ۳- سازمان‌دهی روال‌های ثبت‌نام، صدور و تمدید مجوز رسانه‌های جمعی و ارائه‌کنندگان خدمات پخش کانال‌های تلویزیونی و ایستگاه‌های رادیویی
- ۴- سازمان‌دهی روال‌های صدور، لغو، تعلیق و تمدید مجوز برای متخصصان و سازمان‌های تخصصی برای حق ارزیابی محتوا و نظارت بر نحوه ارزیابی آن‌ها
- ۵- ثبت‌نام واحد ملی رسانه‌های جمعی
- ۶- ثبت اپراتورهای مرتبط با پردازش داده‌های شخصی افراد
- ۷- ثبت تجهیزات الکترونیکی رادیویی و فرکانس بالای غیرنظامی که اجازه ورود به قلمرو فدرال روسیه را دارند.
- ۸- ثبت متخصصان و سازمان‌های تخصصی ارزیابی محتوا برای اطمینان از امنیت اطلاعات کودکان
- ۹- مدیریت توسعه کانال‌های رادیویی و ماهواره‌ای
- ۱۰- مدیریت مناقصات و مزایده‌های مجوزهای ارتباطی و مخابراتی
- ۱۱- هماهنگی بین‌المللی برای استفاده از خدمات پخش خارجی
- ۱۲- مدیریت تولید و نگهداری سیستم‌های اطلاعاتی فدرال
- ۱۳- مدیریت ارزیابی محتوا به منظور حفظ امنیت اطلاعات برای کودکان
- ۱۴- ثبت رسانه‌های جمعی
- ۱۵- ثبت تجهیزات الکترونیکی رادیویی غیرنظامی و وسایل فرکانس بالا
- ۱۶- صدور مجوز برای توزیع نشریات خارجی در فدراسیون روسیه
- ۱۷- صدور مجوز برای ساخت، بازسازی، طراحی، بررسی و حذف خطوط ارتباطی زمینی عبوری در مرزهای فدراسیون روسیه
- ۱۸- صدور مجوز برای رادیوهای دریایی استفاده‌شده در شناورهای دریایی، کشتی‌های آبراه‌های داخلی و کشتی‌های ناوبری
- ۱۹- صدور مجوز برای ورود تجهیزات رادیویی غیرنظامی تعبیه‌شده در کالاهای دیگر و

دستگاه‌های فرکانس بالای وارد شده توسط افراد برای استفاده شخصی
 ۲۰- تحلیل کارآمدی اقتصادی سازمان‌های فدرال روسیه و نهادهای دولتی فدرال وابسته به
 این نهاد و حسابرسی عملیات مالی و کسب‌وکاری این سازمان‌ها نظیر استفاده مجاز و
 بهینه از دارایی‌ها

۲۱- دریافت درخواست‌های مردمی و جواب‌گویی به آن‌ها در بازه‌ی زمانی تعیین‌شده در
 قانون فدرال روسیه

بدین ترتیب، مسئولیت‌های نهاد Roskomnadzor حیطة گسترده‌ای را پوشش داده و
 به‌طور خاص، رسانه‌های ارتباط جمعی را نیز در برمی‌گیرد. توجه به این نکته از این جهت اهمیت
 دارد که در کشور روسیه، نظارت بر رسانه‌های ارتباط جمعی همراه با نظارت بر اینترنت به‌صورت
 متمرکز و در یک نهاد انجام می‌پذیرد. در خصوص حوزه‌ی اینترنت، مسئولیت‌های نهاد
 Roskomnadzor عبارت است از:

- مدیریت محتوا جهت صیانت از کودکان در مقابل اطلاعات زیان‌آور
- نظارت بر رعایت الزامات قانونی فدرال روسیه در پردازش اطلاعات شخصی شهروندان
- نظارت بر رعایت قوانین فدرال روسیه در تولید کپی از محصولات سمعی و بصری،
 نرم‌افزارهای کامپیوتری، پایگاه‌های داده و صوت و تصویر ذخیره‌شده بر هر رسانه‌ای
- نظارت بر رسانه‌های جمعی، ارتباطات جمعی و پخش تلویزیون و رادیو.

۳-۴- جامعه‌ی اینترنت ایمن

اتحادیه‌ی اینترنت ایمن^۱ (تأسیس شده در سال ۲۰۱۱) بزرگ‌ترین سازمان در روسیه است
 که به مقابله با محتوای نامطلوب در اینترنت می‌پردازد. طبق اعلام این اتحادیه، هدف ایشان آن
 است که جامعه‌ی متخصصان و بازیگران صنعتی را ترغیب کنند تا خود به کنترل محتوا بپردازند

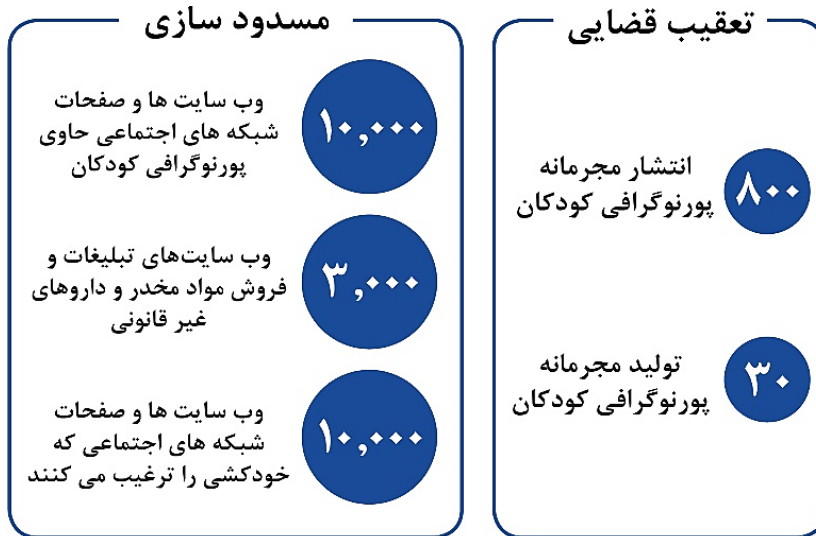
^۱ The Safe Internet League

و بدین ترتیب از سانسور شدن در امان بمانند. به بیان دیگر، می توان گفت هدف ایشان ترویج ممیزی در مبدأ است. اصول اعلامی اقدامات اتحادیه شامل چنین مواردی می شود: کمک به کودکان و نوجوانانی که قربانی گسترش محتوای خطرناک اینترنتی شده اند؛ کمک به مسئولان جهت شناسایی سایت های اینترنتی تولیدکننده و توزیع کننده ی محتوای خطرناک (پورنوگرافی کودکان، تبلیغات مروج خشونت و استعمال مواد مخدر غیرقانونی)؛ مشارکت در وضع قوانین باهدف ریشه کن کردن محتوای اینترنتی خطرناک.

اتحادیه ی اینترنت ایمن به عنوان یک نهاد غیرانتفاعی توسط بنیاد خیریه ی بازیل قدیس راه اندازی شده است. این بنیاد خیریه، بزرگ ترین مؤسسه ی خصوصی در روسیه می باشد. واضح است که بخش خصوصی تنها در اموری ورود پیدا می کند که عزم و انگیزه ی جدی در خصوص آن داشته باشد و از این جهت، اتحادیه ی مزبور، مؤسسه ی تاثیرگذار خواهد بود. رئیس هیئت امنای اتحادیه ی اینترنت ایمن ایگور شیگولوف، وزیر سابق مخابرات و دستیار کنونی رئیس جمهور روسیه است. افرادی از وزارت کشور، شورای فدراسیون روسیه، بانک روسیه، دادستانی، ... برخی دیگر از اعضای هیئت امنای اتحادیه هستند. از سوی دیگر، فعالیت های این اتحادیه از سوی نهادهای حقوقی از قبیل وزارت کشور فدراسیون روسیه، نهاد Roskomnadzor، کمیسیون خانواده، زنان و کودکان دوما و برخی نهادهای دیگر حکومتی روسیه نیز حمایت می شود. کاملاً پیداست که این اتحادیه ارتباط تنگاتنگی با حکومت روسیه دارد. به عبارت دیگر، هرچند اتحادیه ی اینترنت ایمن به صورت رسمی جزو ساختار حکومتی روسیه نیست، اما افراد تأثیرگذار و فعالیت های آن نشان می دهد که به عنوان بازوی حاکمیت روسیه در امور فضای مجازی عمل می کند.

۴-۴- گارد سایبری

گارد سایبری، جنبش اجتماعی جوانان است که از سال ۲۰۱۱ توسط اتحادیه‌ی اینترنت ایمن هدایت می‌شود [9]. اعضای گارد سایبری، داوطلبانی از روسیه و همچنین حوزه سایر کشورهای مستقل مشترک‌المنافع می‌باشد تا به مقابله با محتوای نامطلوب در فضای مجازی بپردازند و به نهادهای مجری قوانین جرائم مجازی یاری رسانند. گارد سایبری هم‌اکنون دارای ۲۰،۰۰۰ عضو در سطح روسیه است که نشست سراسری خود را به صورت سالانه برگزار می‌کنند. این جنبش، همچنین ۳۰ شاخه در سطح روسیه دارد که به زودی در سطح ملی گسترده خواهد شد. گارد سایبری از جهت به کارگیری نیروهای داوطلب مردمی و همچنین سازمان‌دهی ملی، به نیروی مقاومت بسیج در کشور ما شباهت‌هایی دارد؛ هرچند که حیطةی عملکرد گارد سایبری روسیه منحصر به فضای مجازی است. تنها در سال ۲۰۱۴، نیروهای این جنبش، حدود ۳۷۰ مورد مجرمانه را در اشاعه‌ی پورنوگرافی کودکان، کشف و پی‌گیری نموده و موجب شدند بیش از ۵۰۰۰ وب‌سایت دارای محتوای غیرقانونی مسدود گردد. آمار فعالیت‌های عمده‌ی گارد سایبری از ابتدای تأسیس تا سال ۲۰۱۶ (فاصله ۵ ساله)، در شکل (۲-۲) نشان داده شده است. چنانکه از این آمار مشاهده می‌شود، گارد سایبری، در گزارش از سایت‌های حاوی محتوای غیرقانونی، تعقیب قضایی تولید و انتشار محتوای اینترنتی مجرمانه و همچنین افشای مواردی از شبکه‌های کودک‌آزاری، نقش مهمی ایفا کرده است.

شکل ۴-۱: برخی اقدامات صورت گرفته توسط گارد سایبری روسیه

به طور کلی مهم ترین نهادها و شرکت های ملی در حوزه فضای مجازی در جدول زیر معرفی شده اند.

جدول ۴-۱: مهم ترین نهادها و شرکت های ملی حوزه فضای مجازی در روسیه

نمونه شرکت های ملی	نمونه نهادهای ملی	
جوش گر یاندکس، پیام رسان vkontakte، Mail.ru	وزارت فرهنگ روسیه دفتر حاکمیت فکری روسیه شورای علم و تحقیقات	حاکمیت فرهنگی
اگنتویم، انجین اکس، دکتر وب، kaspersky	شورای امنیت، سرویس فدرال امنیت، سرویس فدرال گارد، وزارت فناوری و اطلاعات، وزارت دفاع، وزارت کشور	حاکمیت امنیتی
شرکت های مخابراتی ام تی اس، روس تلکام، مگافون، ویمپل کام بانک اسپر Sperbank بانک اختصاصی حکومت Vneshconom Bank انجمن روسی صنعت رمزنگاری و بلاک چین (راکیب)	وزارت توسعه دیجیتال، مخابرات و ارتباطات جمعی وزارت توسعه اقتصاد روسیه سرویس کنترل فنی و صادرات	حاکمیت فنی و اقتصادی

-	مرکز نظارت و مدیریت اینترنت تحت نظارت سازمان نظارت بر مخابرات و رسانه‌های روسیه کمیته مشورتی دولتی روسیه (دوما)	حاکمیت مدیریتی و حقوقی
---	---	------------------------------

۵- مقررات اطلاعات شخصی در روسیه (مواجهه با فعالیت فیس‌بوک، توییتر و لینک دین)

دو تحول اخیر در عملکرد اجرایی سازمان فدرال نظارت بر ارتباطات (Roskomnadzor)، متوجه شرکت‌هایی است که ملزم به همکاری با این سازمان می‌باشند. ابتدا، در اوایل سال ۲۰۱۹، سازمان^۱ اقداماتی را علیه شرکت‌های توییتر و فیس‌بوک، به دلیل عدم اجرای الزامات محلی سازی اطلاعات کاربران روسی، آغاز کرد. سپس، در فوریه ۲۰۱۹، تغییراتی در رویه‌های نظارت سازمان بر پردازش اطلاعات شخصی ایجاد شد. در ادامه‌ی این بخش، منظور از سازمان، سازمان فدرال نظارت بر ارتباطات، فناوری اطلاعات و رسانه‌های جمعی Roskomnadzor است.

۵-۱- فیس‌بوک و توییتر

از تاریخ ۱ سپتامبر ۲۰۱۵، قانون اطلاعات شخصی روسیه، از اپراتورهای اطلاعات شخصی خواسته تا اطمینان حاصل کنند که هرگونه ضبط، ساماندهی، جمع‌آوری، مشخصات فنی (به‌روزرسانی، اصلاحیه) و استخراج اطلاعات شهروندان روسی تنها از طریق پایگاه‌های داده مستقر در روسیه انجام پذیرد. همچنین، عدم رعایت الزامات، باعث قرارگیری احتمالی اپراتور در لیست نقض‌کنندگان حقوق مبانی اطلاعات شخصی و انسداد دسترسی به وبسایت متخلف خواهد شد.

^۱ قانون فدرال شماره ۱۵۲-FZ در رابطه با اطلاعات شخصی به تاریخ ۲۷ جولای ۲۰۰۶ (قانون اطلاعات شخصی)

بر اساس آمار Roskomnadzor، از زمان تصویب این مقرره، سازمان تاکنون بیش از ۳۰۰۰ حسابرسی منظم و ۲۰۰ حسابرسی غیرمنظم و بیش از ۴۵۰۰ عملیات نظارتی داشته و در حدود ۱۰ درصد از موارد مشاهداتی را از نقض قوانین محلی سازی اطلاعات شخصی، شناسایی کرده است. این سازمان، شرکت‌ها، شعبات و دفاتر نمایندگی ثبت‌شده در روسیه، از جمله شرکت‌های تابعه^۱ و دیگر شرکت‌های خارجی را باهدف فعالیت‌هایی در روسیه حسابرسی کرده است. سازمان در هنگام حسابرسی از شرکت‌های خارجی، اطلاعاتی را درباره‌ی انطباق آنان با قوانین اطلاعات شخصی روسیه،^۲ خواستار می‌شود.

سازمان، بسته به کیفیت پاسخ و وجود یک تائیدیه محلی سازی صادره از این نهاد که مطابق با پاسخ اپراتور یا تحقیقات خود سازمان و نیز فراهم‌ساز تسهیلات فنی برای پذیرش بانک اطلاعاتی این شرکت‌های خارجی در روسیه است، صلاحیت ادامه کار و یا پیگرد قانونی را تشخیص می‌دهد.^۳

شاخص‌ترین نمونه از نقض الزامات محلی‌سازی اطلاعات و عواقب آن، از طرف شبکه‌ی اجتماعی LinkedIn بوده است. در سال ۲۰۱۶، پس از آغاز اقدامات سازمان علیه این شرکت، مبنی بر عدم رعایت الزامات محلی‌سازی و کسب تائیدیه پردازش داده، LinkedIn در روسیه مسدود شد. LinkedIn با الزامات محلی‌سازی اطلاعات در روسیه مخالف بود.

^۱ برای مثال، در اوایل سال ۲۰۱۹، سازمان به حسابرسی شرکت‌های تابعه روسی Burger King، Protector & Gamble و Apple پرداخت که پایگاه‌های داده‌ی آن‌ها در روسیه دارند.

^۲ معیارهایی که شناساگر فعالیت‌هایی که روسیه را هدف دارند در سایت <https://digital.gov.ru/ru/personaldata> موجود هستند.

^۳ مطابق ماده ۲۳(۳)(۱) قوانین اطلاعات شخصی.

^۴ برنامه‌ی عملیاتی در رابطه با دریافت اطلاعات توسط اپراتورهای اطلاعات شخصی در حوزه‌ی کشورهای خارجی، را ملاحظه فرمایید.

ارائه شده در <https://rkn.gov.ru/news/rsoc/news> ۳۴۵۷۶.htm

برخلاف LinkedIn، توییتر و فیس‌بوک ارتباط پایداری را با سازمان، مدت‌ها قبل‌تر از شروع حسابرسی‌ها در سال ۲۰۱۸، حفظ کرده بودند. با شروع حسابرسی، سازمان، خواستار ارائه مدارکی درباره‌ی وضعیت محلی‌سازی اطلاعات شد و با دریافت نکردن هیچ نوع شاهد یا برنامه‌ای در پاسخ‌های این دو شرکت از اجرایی شدن الزامات، اقدامات قضایی را علیه توییتر و فیس‌بوک به دلیل عدم کفایت مدارک خواسته‌شده، پی‌گیری کرد.

نکته‌ی جالب‌توجه این مطلب است که باینکه توییتر و فیس‌بوک، باگذشت بیش از سه سال از به تصویب رسیدن الزامات، داده‌هایشان را در روسیه محلی سازی نکرده بودند، اما سازمان هیچ‌گونه اقدامی به مسدود کردن آن‌ها مانند LinkedIn نکرد. در عوض، سازمان، اقداماتی را در پیش گرفت که در نهایت، این شرکت‌ها را به‌طور قانونی پاسخ‌گو و مسئول می‌دانست. بر اساس چنین تعهدات قانونی، هرگونه عدم‌کفایت پاسخ‌گویی به درخواست‌های سازمان، می‌تواند به پرداخت جریمه‌هایی از ۳۰۰۰ روپیه تا ۵۰۰۰ روپیه منجر شود. اگرچه این جریمه‌ها از مسدود شدن توییتر و فیس‌بوک در صورت ادامه سرپیچی‌ها جلوگیری نمی‌کنند، اما تاکنون هیچ نشانه‌ای از قصد سازمان برای انجام چنین کاری دیده نشده است. رئیس سازمان، الکساندر زاروف، اظهار کرده است که سازمان، تصمیمی برای مسدود کردن فیس‌بوک ندارد.

تفاوت رویکردهای سازمان در خصوص توییتر و فیس‌بوک، در مقایسه با LinkedIn، می‌تواند ناشی از ارتباط پایدار موجود میان آن‌ها و احتمال بازخوردهای سیاسی و اجتماعی شدید در روسیه با مسدود شدن فیس‌بوک و توییتر به دلیل استفاده گسترده از آن‌ها، باشد.

^۱ تصمیم‌گیری در مورد اینکه آیا شرکت‌ها در این زمینه می‌بایست پاسخگو شناخته خواهند توسط قضات دادگستری، ظرف یک ماه پس از پذیرش پرونده برای دادرسی، صادر خواهد شد.

۲-۵- قوانین جدید برای حسابرسی از اپراتورهای اطلاعات شخصی

در ۲۳ فوریه ۲۰۱۹، قوانین اصلاح شده برای حسابرسی از اپراتورهای اطلاعات شخصی توسط سازمان به اجرا درآمد. هدف از این اصلاحات، گسترش اختیارات سازمان و افزایش دقت پردازش اطلاعات شخصی است. اهداف دیگر عبارت‌اند از:

۳-۵- زمینه‌های جدید برای حسابرسی‌های غیرمنظم (خارج از برنامه)

سازمان می‌تواند حسابرسی‌های غیرمنظم از اپراتورهای اطلاعات شخصی را با تأیید دادستان عمومی انجام دهد:

- بر اساس نتایج به دست آمده از " نظارت غیرمستقیم بر فعالیت‌های اپراتورها" (به‌عنوان مثال؛ نظارت بر ثبت اطلاعات توسط اپراتورها در فضای اینترنت و رسانه‌های جمعی، همچنین بررسی اطلاعات فراهم شده توسط اپراتور یا جمع‌آوری شده توسط خود سازمان)
- بر اساس تقاضای افراد در مورد نقض حقوق خود توسط اپراتور اطلاعات شخصی.
- حسابرسی‌های غیرمنظم ممکن است بر اساس ضوابط موجود، طبق دستور ریاست جمهوری یا دولت روسیه، طبق درخواست دادستان عمومی و یا بر اساس نقض دستورالعمل‌های سازمان فدرال نظارت، انجام شوند.

۱-۳-۵- حسابرسی‌های منظم و مضاعف برای اپراتورهای خاص

طبق روال قبل از اصلاحات اخیر، حسابرسی‌های منظم به‌طورکلی هر سه سال انجام می‌گیرند؛ اما در حال حاضر، سازمان اختیار دارد تا این دسته از اپراتورهای زیر را هر دو سال نیز حسابرسی نماید:

- اپراتورهایی که در انتقال بین‌المللی اطلاعات شخصی به حوزه‌هایی فعالیت دارند که از سطح امنیت اطلاعاتی پایینی برخوردارند (از جمله ایالات متحده آمریکا و چین)
- اپراتورهایی که اطلاعات شخصی را از جانب یک کشور خارجی، یک نهاد قانونی خارجی و یا شخصی که در روسیه ثبت نشده‌اند، پردازش می‌کنند.

- اپراتورهایی که اطلاعات شخصی را در سیستم‌های اطلاعاتی دولت پردازش می‌کنند.
- اپراتورهایی که اطلاعات شخصی را همچون داده‌های بیومتریک و دیگر انواع مربوط (برای مثال؛ مرتبط با ریشه‌های نژادی یا قومیتی، نظرات سیاسی، اطلاعات سلامتی و محکومیت‌های جنایی و غیره)، جمع‌آوری می‌کنند.

۲-۳-۵- زمان کمتر برای حسابرسی‌های غیرمنظم

پیش‌ازاین، دوره‌ی انجام حسابرسی‌های منظم و غیرمنظم ۲۰ روز به طول می‌انجامید و همچنین یک فرصت تمدید ۲۰ روزه‌ی دیگر وجود داشت. حال، مطابق با اصلاحات، دوره‌ی حسابرسی‌های غیرمنظم به ۱۰ روز کاهش یافته است و فرصت تمدید نیز بیش از ۱۰ روز نمی‌باشد. دوره‌ی حسابرسی‌های منظم تغییری نداشته است. در نتیجه‌ی این اصلاحیه، از سازمان انتظار می‌رود تا حسابرسی‌ها را سریع‌تر انجام دهد، اما ممکن است اپراتورها مجبور به تهیه حجم زیادی از اطلاعات در مدت کوتاه‌تری باشند.

۳-۳-۵- دوره‌های بازسازی

حال، سازمان در دستورالعمل‌های تطبیقی خود مشخص می‌کند که اپراتورها باید بازسازی هرگونه نقص شناسایی شده را در ظرف شش ماه انجام دهند. پیش‌ازاین، هیچ مدت‌زمان حداکثری دیگری برای بازسازی مشخص نشده نبود و حال به این معناست که شرکت‌ها زمان کمتری برای اجرای مراحل بازسازی درخواست شده از طرف سازمان خواهند داشت.

۶- از جمله اقدامات کلان روسیه در حوزه فضای مجازی در سال‌های

۲۰۱۸ و ۲۰۱۹

۱-۶- توافق روسیه و جمهوری خلق چین برای تنظیم مقررات مشترک اینترنت

روسیه و جمهوری خلق چین برای تقویت مبادلات در زمینه‌ی تنظیم قوانین فعالیت در فضای اطلاعات و ارتقای اصول مدیریت اینترنت مطابق با قوانین بین‌المللی و قوانین داخلی تصمیماتی را اتخاذ نمودند. بیانیه مشترک دو کشور بر اساس ملاقات رؤسای جمهور ولادیمیر

پوتین و شی جین‌پینگ در مسکو و در تاریخ ۵ ژوئن ۲۰۱۹ ایجاد شد. بر اساس مستندات منتشرشده در سایت رسمی دولت روسیه، روسیه و جمهوری خلق چین به تأمین عملکرد صلح‌آمیز و ایمن در بستر اینترنت بر پایه مشارکت یکسان همه کشورها متعهد شدند. در کنار آن، دو کشور به شکل‌گیری مدیریت منظم فضای اطلاعات جهانی کمک خواهند کرد.

هم‌چنین طرفین مذاکره، برای گسترش ارتباطات در رابطه با امنیت اطلاعات بین‌المللی، بالا بردن میزان حفاظت از امنیت و پایداری عملکرد زیرساخت اطلاعاتی حیاتی و خنثی نمودن محدودیت‌های غیرموجه برای دسترسی به محصولات فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی به بهانه تضمین امنیت ملی و هم‌چنین محدودیت‌های غیرموجه در ارتباط با صادرات محصولات با فناوری پیشرفته توافق نمودند.

بر اساس مستندات منتشرشده، روسیه و چین برای ایجاد قوانینی به‌منظور مقابله با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای اهداف جنایی، همکاری خود را ادامه خواهند داد.

۲-۶- درخواست Roskomnadzor (سازمان اعمال‌کننده سانسور در روسیه) از سرویس‌دهندگان VPN برای مسدود نمودن وب‌سایت‌های ممنوعه

Roskomnadzor برای اولین بار از ارائه‌دهندگان سرویس‌های VPN خواست به سیستم اطلاعات فدرال (FSIS) که دربرگیرنده اطلاعات وب‌سایت‌های ممنوعه است، بپیوندند. در گزارشی از RBC در مارس ۲۰۱۹، نام ۱۰ سرویس‌دهنده VPN منتشرشده است: NordVPN, IPVanis, TorGuard, ExpressVPN, VyprVPN, Openvpn, HolaVPN, HideMyAss!, Kaspersky Secure Connection و VPN Unlimite.

با توجه به اطلاعیه‌های منتشرشده در وب‌سایت Roskomnadzor، درخواست‌ها مبنی بر اتصال به FSIS برای تأمین سرویس VPN و یا مربوط به قدرت اجرایی فدرال برای انجام جستجوی عملیاتی و امنیت روسیه هستند.

هم‌چنین طبق گزارش، قبلاً چنین درخواست‌هایی برای سرویس‌های VPN و ناشناس سازها وجود نداشت. طبق گزارش RBC، قانون‌های فعلی Roskomnadzor تنها بر پایه درخواست FSB و یا سایر سازمان‌های انجام عملیات جستجو و بررسی، پاسخ‌گوی نیازها نیست. بعد از رسیدن به شرایط لازم، سرویس‌های VPN و ناشناس سازها مجبور خواهند بود به FSIS بپیوندند و مسدود کردن وبسایت‌های ممنوعه در روسیه را طبق لیست مربوطه آغاز کنند. مهلت انجام این کار ۳۰ روز تعیین شده است. چنانچه در مدت‌زمان تعیین شده این کار صورت نپذیرد، سرویس‌ها مسدود خواهند شد.

بنا به گزارش RBC، برخی از ناشناس سازها مثل 2ip و Chameleon آمادگی خود را برای پیوستن به FSIS اعلام کرده‌اند، درحالی‌که بسیاری از سرویس‌های خارجی گفته‌اند قصد نادیده گرفتن چنین شرایطی را دارند.

۳-۶- حذف وبسایت‌های ممنوعه روسیه از نتایج جستجو توسط گوگل

گوگل، لینک وبسایت‌های ممنوعه روسیه از جمله وبسایت‌هایی با محتوای نامعتبر را از نتایج جستجو حذف می‌کند. دسترسی به وبسایت‌هایی با مضمون افراط‌گرایی، ترویج خودکشی، ترویج پورنوگرافی و هم‌چنین ترویج دزدی، توسط Roskomnadzor مسدود می‌شود. هم‌زمان با Roskomnadzor، گوگل نیز حدود ۷۰ درصد از این لینک‌ها را حذف می‌کند. گوگل، وبسایت‌ها را مورد بررسی قرار می‌دهد و با توجه به معیارهایی، ممنوع بودن وبسایت را تشخیص می‌دهد. به‌علاوه، گوگل برخلاف Yandex، مطابق با Roskomnadzor هرروز لیست به‌روزرسانی شده وبسایت‌های ممنوعه در روسیه را در نظر می‌گیرد.

۴-۶- نهاد Roskomnadzor فناوری‌های جدید را برای مسدود کردن منابع

غیرمجاز به کار خواهد گرفت

در ۲۰۱۹ مقابله Roskomnadzor با منابع غیرمجاز و به‌ویژه با تلگرام به سطح جدیدی خواهد رسید. بر اساس گزارش خبرگزاری روسیه در اواخر ۲۰۱۸، در سال ۲۰۱۹ برای بررسی

محتویات بسته‌ها در شبکه و فیلتر کردن آن‌ها بر اساس معیارهای مشخص، فناوری جدید DPI به کار گرفته خواهد شد.

بر روی شبکه‌های تأمین‌کنندگان بزرگ سرویس اینترنت در نقاط پایه‌اینترنت، مجتمع‌های ویژه‌ای برای تحلیل و فیلتر کردن ترافیک قرارداد می‌شود. برخلاف SORM، تجهیزات موردنیاز برای انجام عملیات مسدودسازی، با بودجه دولتی خریداری خواهند شد. هزینه احتمالی یک سیستم ۲۰ میلیارد روبل خواهد بود.

بر اساس منابع BBC، مسدودسازی با آدرس‌های IP ناکارآمد است و تنها می‌توان برای مقابله با پیام‌رسان‌های مشکل‌دار از آن استفاده کرد. مقامات، موقتاً بر روی تلگرام فشار آوردند، اما این فشار در سال جدید نیز تجدید خواهد شد. به‌زودی Roskomnadzor، آزمایش سیستم جدید در یکی از مناطق روسیه را به اتمام خواهد رساند. به‌محض تکمیل فرایند آزمایش، این سیستم در سراسر کشور روسیه استفاده خواهد شد.

آزمایش‌های اولیه سیستم جدید در اوت امسال بر روی شبکه‌های شرکت دولتی Rostelecom در شهر Reutov آغاز و در ماه‌های نوامبر و دسامبر به شهرهای منطقه Volga منتقل شده‌اند.

۵-۶- قانون مسدودسازی منابع مخرب

قانون مسدودسازی منابع حاوی اطلاعات نامطلوب توسط رئیس‌جمهور ولادیمیر پوتین امضا شده است و بعد از انتشار آن در ۲۳ آوریل ۲۰۱۸ قابل اجرا بود. مستندات مربوطه در پورتال اطلاعات حقوقی قرار گرفته است.

بر اساس این قانون، در صورتی که منابع مخرب در مدت‌زمان تعیین شده توسط دادگاه اطلاعات را پاک نکنند، می‌توان آن‌ها را مسدود کرد. در چنین مواردی ناظر دادگاه برای منتشرکنندگان حکم صادر می‌کند و محدودیت دسترسی به منابع در بستر اینترنت را تعیین می‌کند. تصمیمات اتخاذ شده برای Roskomnadzor ارسال می‌شود.

تاکنون طبق قانون مدنی، شهروندان اجازه داشتند داده‌های نامعتبر را در اینترنت حذف و تکذیب کنند. هم‌چنین دادگاه، تصمیمات مربوطه را به نفع شخص مدعی اتخاذ می‌کند، اما

در صورتی که شخص متخلف اطلاعات را حذف نکند، قانونی برای مسدودسازی آن منبع وجود ندارد. با این حال، با موارد غیرقانونی دیگری مثل افراط‌گرایی و یا دزدی مدت‌هاست برخورد می‌شود.

در ۱۲ آوریل مجلس روسیه لایحه مسدودسازی منابع حاوی داده‌های توهین‌آمیز نسبت به شأن و عزت شهروندان و یا اشخاص حقوقی را پذیرفت. اطلاعات بیشتر در این باره در پورتال مجلس روسیه منتشر شد. این قانون به محض تأیید و امضای رئیس‌جمهور ولادیمیر پوتین اجرا خواهد شد.

به علاوه، مجلس روسیه، دو لایحه مربوط به قانون انتشار اطلاعات غیرقابل اعتماد در شبکه‌های اجتماعی را نیز تصویب نمود.

از این رو، ابتدا وظایف مالکان شبکه‌های اجتماعی که در کشور روسیه هستند و در طول یک روز بیش از ۱۰۰ هزار کاربر از آن استفاده می‌کنند، مشخص شد. از جمله اقداماتی که اجرای آن ضروری برشمرده شده است، ایجاد اداره نمایندگی شبکه‌های اجتماعی خارجی در روسیه بوده است. به علاوه، بر اساس اظهارات کاربران شبکه‌های اجتماعی، در این نوع شبکه‌ها اعمال محدودیت‌های دسترسی و حذف اطلاعات نامعتبر مورد نیاز است که به این منظور، مسئولیت‌های مدیریتی و کیفری در نظر گرفته شده است. به این صورت، ضروری است ظرف ۲۴ ساعت پس از دریافت درخواست کاربر، اقدامات لازم صورت گیرد. همچنین باید این نوع اظهارات ثبت و نگهداری شده و به Roskomnadzor ارائه شود.

لایحه دوم، قانون اعمال جریمه برای تخلفات صاحبان شبکه‌های اجتماعی است. طبق این قانون، جریمه برای افراد عادی از ۳ میلیون تا ۵ میلیون روبل و برای افراد حقوقی از ۳۰ میلیون تا ۵۰ میلیون روبل خواهد بود. بر اساس مستندات ارائه شده، این میزان از جریمه‌ها، با توجه به ماهیت قانون‌شکنی و وضعیت دارایی و مالی شهروندان و اشخاص حقوقی مجازات عادلانه و متناسبی را اعمال خواهد کرد.

خلاصه‌ای از دیگر اقدامات انجام گرفته در روسیه طی سال‌های گذشته و در حوزه‌های مختلف در جدول (۲-۲) آورده شده است.

جدول ۶-۱: نمونه اقدامات حاکمیتی روسیه در حوزه‌ی فضای مجازی در سال‌های گذشته

نمونه اقدامات حاکمیت ملی

<p>وجود حقوق مالکیت فکری در قانون مدنی این کشور توسعه زیرساخت‌های تحقیقاتی طرح فضای آموزش دیجیتال در چشم‌انداز شش‌ساله برنامه جامع ملی آموزش</p>	<p>حاکمیت فرهنگی</p>
<p>شبکه‌های اجتماعی MoiMi یا V Kontakte شبکه اینترنت محلی (تحت عنوان رونت) تشکیل نیروی عملیات اطلاعاتی قانون عدم استفاده نظامیان روس از تلفن هوشمند و دستگاه حفظ اطلاعات اینترنت طرح امنیت ملی روسیه اصول سیاست کشور در حوزه امنیت بین‌المللی اطلاعات طرح سیستم کشوری برای شناسایی، جلوگیری و حذف پیامدهای حملات کامپیوتری به منابع اطلاعاتی قانون حمایت از داده‌های روسیه و متمم آن</p>	<p>حاکمیت امنیتی</p>
<p>قانون مقررات ارزش‌های دیجیتال ایجاد دوره‌های ارزش‌های دیجیتالی در دانشگاه‌های روسیه قانون کاهش وابستگی روسیه به زیرساخت‌های خارجی</p>	<p>حاکمیت فنی و اقتصادی</p>
<p>تصویب دکترین امنیت سایبری روسیه قطعنامه تحولات حوزه اطلاعات و ارتباطات در چارچوب امنیت بین‌المللی بین سال‌های ۱۹۹۸ تا ۲۰۱۸ پیش‌نویس کنوانسیون امنیت بین‌المللی اطلاعات (OCOC) سال ۲۰۱۱ و ۲۰۱۵ پیش‌نویس مقابله با جرائم سایبری ۲۰۱۷ استراتژی توسعه جامعه اطلاعاتی در روسیه برای ۲۰۱۷ تا ۲۰۳۰</p>	<p>حاکمیت مدیریتی و حقوقی</p>

۷- سیاست‌های حاکمیتی فضای مجازی در روسیه

سیاست‌های حاکمیتی فضای مجازی در روسیه را می‌توان در چهار قالب اقتصادی و فنی، فرهنگی، امنیتی و مدیریتی و حقوقی دسته‌بندی نمود:

- حاکمیت اقتصادی و فنی
 - رقابت تنگاتنگ صنعت و کسب‌وکارهای روسیه با شرکت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و خدمات دهندگان آمریکایی
- حاکمیت فرهنگی
 - گسترش پژوهش کاربردی در سخت‌افزار و خدمات
 - رقابت تنگاتنگ محتوای روسی با محتوای غیر روسی در رسانه‌های نوین فعال در روسیه
- حاکمیت امنیتی
 - کاهش وابستگی به شبکه، زیرساخت و خدمات آمریکایی
- حاکمیت مدیریتی و حقوقی
 - وضع قوانین تقویت حاکمیت روسیه در فضای مجازی
 - مدیریت و تنظیم‌گری واحد اجرایی در انجام خدمات در فضای مجازی در روسیه
 - بهره‌برداری وسیع از فرصت دیپلماسی فضای مجازی برای توسعه حاکمیت روسیه
 - امکان نظارت نسبی بر فضای مجازی روسیه به دلیل وجود شبکه ملی

۸- جمع‌بندی

با توجه به مطالب ذکر شده، می‌توان اقدامات انجام گرفته توسط حکومت روسیه برای مواجهه با فضای مجازی را در چندین بخش دسته‌بندی نمود. در حوزه‌ی حاکمیت سایبری، تدوین اسناد استراتژیک، منابع متعددی را برای ایجاد توازن فنی و مشارکت استراتژیک منصفانه با دولت‌ها فراهم کرده است؛ همچنین تاکید بر چندجانبه‌گرایی در مدل حکمرانی اینترنت جهانی در چارچوب سازمان ملل و مقابله با هژمونی آمریکا بر بستر اینترنت موجود، توجه به الگوی مستقل توسعه فضای مجازی بر اساس ساختار و اقتضات بومی و الگوی بومی تنظیم مقررات، تدوین و

تصویب قوانین امنیت سایبری و استانداردهای امنیتی لازم در حوزه شبکه و زیرساخت‌های حیاتی و اعمال محدودیت و فیلترینگ در برابر پلتفرم‌های خارجی که حاضر به همکاری و رعایت الزامات قانونی داخلی نیستند، از جمله‌ی دیگر اقدامات روسیه در حوزه‌ی حاکمیت سایبری بوده است. به منظور تقویت هرچه بیشتر حاکمیت سایبری، اینترنت ملی که تحت قانونی موسوم به حاکمیت اینترنت روسیه راه اندازی شده، امکان استقلال کامل فضای مجازی روسیه را تحت یک شبکه اینترنت محلی با عنوان رونت فراهم نموده است. توسعه و بهره‌برداری از دامنه ملی و سیستم‌های مربوط به آن، تاسیس مرکز نظارت و مدیریت اینترنت و از سوی دیگر رمزگذاری برای محافظت از سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی در اینترنت، از جمله دیگر فعالیت‌های روسیه در زمینه اینترنت این کشور بوده است.

راه‌اندازی سرویس‌های مشابه با سرویس‌های جذاب تحت وب آمریکایی نظیر دو شبکه اجتماعی *Vkontakte (VK)* و *Odnoklassniki (OK.ru)* در میان مردم روسیه بسیار محبوب و پرطرفدار بوده که دامنه محبوبیت آن‌ها به برخی کشورهای اروپایی نیز کشیده شده و از جمله دیگر کارهای موفق حکومت روسیه در راستای حفظ و توسعه حاکمیت فضای مجازی بوده است. بر اساس آنچه در این فصل گفته شد، در حوزه‌ی دیپلماسی خارجی، وزارت امور خارجه روسیه به دیپلماسی دیجیتال به‌عنوان ابزار مفیدی جهت رسیدن به مخاطبان گسترده بین‌المللی نگاه می‌کند. دیپلماسی دیجیتال، به‌عنوان بخشی از پشتیبانی اطلاعات برای فعالیت‌های سیاست خارجی در نظر گرفته می‌شود. بر اساس شاخص دیپلماسی جهان، روسیه دارای چهارمین شبکه بزرگ دیپلماتیک جهان می‌باشد و اکثر قریب به اتفاق دیپلمات‌های روسی، مأموریت‌های خود را از طریق دیپلماسی دیجیتال انجام می‌دهد. همچنین تمرکز روسیه بر حوزه امنیت اطلاعات و مقابله با یک‌جانبه‌گرایی آمریکا در حکمرانی اینترنت و توسعه شبکه ملی اطلاعات از دیگر محورهای عملکردی روسیه در حوزه دیپلماسی خارجی بوده است.

در بحث امنیت سایبری، برخلاف ایالات متحده که در آن اولویت امنیت سایبری و فضای سایبری، فنی می‌باشد، رویکرد سیاسی حکومت روسیه در بحث و اصطلاح امنیت سایبری،

"امنیت اطلاعات و فضای اطلاعات" می‌باشد. روسیه، طرفدار رژیم قانونی بین‌المللی باهدف ایجاد شرایط تشکیل سیستم امنیت اطلاعات بین‌المللی است. تدوین پیش‌نویس کنوانسیون، کردار نامه، ارائه قطعنامه‌ها در موضوعات سایبری و توجه به مشارکت بخش خصوصی و جامعه فنی در مجامع و سازمان‌های حقوقی-فنی بین‌المللی حوزه فضای مجازی با هدایت و حمایت دولت مرکزی از جمله اقدامات روسیه در مشارکت گسترده در تولید هنجارهای حقوقی در فضای بین‌المللی بوده است.

۹- منابع

- [1] <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/default.aspx>
- [2] <https://russiansearchmarketing.com/internet-usage-russia-2019-10-key-statistics/>
- [3] <https://russiansearchmarketing.com/10-key-statistics-social-media-usage-russia-2019/>
- [4] <https://digital.gov.ru/en/>
- [5] <http://government.ru/en/department/55/events/>
- [6] <http://rkn.gov.ru/>
- [7] <https://www.communications.gov.au/>
- [8] <https://eng.rkn.gov.ru>
- [9] <http://www.ligainternet.ru/en>

حکمرانی فضای مجازی در کشورهای جهان: روسیه

حوزه فضای مجازی به اندازه انقلاب اسلامی اهمیت دارد. این فضا مثل یک رودخانه پر از آب و خروشان است که می آید و دائماً هم بر آب آن افزوده و خروشان تر می شود. اگر ما بر این رودخانه تدبیر کنیم و برنامه داشته باشیم، زه کشی کنیم و هدایت کنیم، این رودخانه را تا به سد بریزد، می شود فرصت. اگر رهاش کنیم و برنامه ای برای آن نداشته باشیم می شود یک تهدید.

محمد
۱۳۹۱/۷/۲

